

Kutsenko, T. F., and Sirenko, Ya. S. "Zabezpechennia finansovoi spromozhnosti terytorialnykh hromad yak priorytet detsentralizatsii upravlinnia" [Ensuring the Financial Capacity of Territorial Communities as a Priority of Decentralization of Management]. *Makroekonomichne otsiniuvannia publicnogo sektora v antykrizovomu upravlinni*. 2019. http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/30350/1/MO_2_019_7.pdf

[Legal Act of Ukraine] (2015). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-p#Text>

[Legal Act of Ukraine] (2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

[Legal Act of Ukraine] (2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2618-20#Text>

Minfin. <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income/>

Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. <https://www.ukrstat.gov.ua/>

Onyshchuk, I. "Analiz vykonannia mistsevykh biudzhativ za 2022 rik" [Analysis of the Implementation of Local Budgets for 2022]. *Detsentralizatsiia*. <https://decentralization.gov.ua/news/16105#:~:text=B%20структурі%20доходів%20загального%20фонду,114%2C6%20млрд%20грн>

УДК 336.71

JEL: E42; E50

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-2-216-222>

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ БАНКІВСЬКИХ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ ПЛАТЕЖУ

©2023 РИБЧУК А. В., КОЗИР Ю. Р.

УДК 336.71

JEL: E42; E50

Рибчук А. В., Козир Ю. Р. Перспективи використання банківських електронних засобів платежу

У статті досліджено сучасні тенденції розвитку ринку електронних платіжних систем, що передбачає активне використання інноваційних платіжних засобів та посилює значущість безготівкових розрахунків для електронного обслуговування клієнтів. Обґрунтовано, що платіжні системи, утворюючи інфраструктуру безготівкового грошового обороту, повинні відповідати завданням грошово-кредитної політики країни щодо таргетування інфляції, прискорення грошового обігу, підтримки ліквідності, суверенізації національного платіжного обороту. Зазначено, що матеріальне втілення електронні технології отримують у конкретних платіжних інструментах, які дозволяють здійснювати розрахункові операції в режимі реального часу та стають невід'ємними елементами платіжної системи. Показано, що під впливом електронних технологій банківський бізнес набуває нових рис: по-перше, скорочується частка традиційних банківських операцій одночасно зі збільшенням нових розрахункових послуг; по-друге, постійно вдосконалюються банківські продукти та послуги на базі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; по-третє, банківська сфера все більше набуває рис наукомісткої галузі, з кардинальними технологічними зрушеннями в побудові платіжних систем. Звернуто увагу на те, що більшість реформ національних платіжних систем, уже реалізованих чи таких, що перебувають у процесі реалізації, з метою їх модернізації зосереджуються на вдосконаленні платіжних систем переважно для великих сум, хоча у значній кількості регіонів усе ще досить активні роздрібні готівкові платежі. Підкреслено необхідність збільшення уваги з боку держави в особі фінансового регулятора до розвитку роздрібного сегмента національної платіжної системи.

Ключові слова: банківський ринок платіжних систем, безготівкові розрахунки, система електронних платежів, платіжна картка, інформаційна система, інтернет-банкінг, інтернет-економіка, платіжна система України.

Рис.: 3. **Бібл.:** 15.

Рибчук Анатолій Васильович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри математики та економіки, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (вул. Івана Франка, 24, Дрогобич, 82100, Україна)

E-mail: rav957@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5130-2442>

Козир Юрій Ростиславович – аспірант кафедри математики та економіки, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (вул. Івана Франка, 24, Дрогобич, 82100, Україна)

E-mail: yuriy.yakhymets@gmail.com

UDC 336.71

JEL: E42; E50

Rybuchuk A. V., Kozyr Yu. R. The Prospects for the Use of Bank Electronic Means of Payment

The article explores the current trends in the development of the market of electronic payment systems, which involves the active use of innovative means of payment and strengthens the importance of non-cash payments for electronic customer service. It is substantiated that payment systems, forming an infrastructure of non-cash cash turnover, must meet the objectives of the country's monetary policy as to targeting inflation, accelerating money circulation, maintaining liquidity, and sovereignizing national payment turnover. It is noted that the material embodiment of electronic technologies is obtained in specific payment instruments that allow carrying out settlement transactions in real time and become integral elements of the payment system. It is shown that under the influence of electronic technologies the banking business acquires new features: first, the share of traditional banking operations is reduced simultaneously with the increase in new settlement services; secondly, banking products and services based on modern information and communication technologies are constantly being improved; thirdly, the banking sector is increasingly acquiring the features of a knowledge-intensive industry, with cardinal technological changes in the process of building of payment systems. The authors call attention to that most of the reforms of national payment systems, already implemented or in the process of implementation, in order to modernize them, focus on improving payment systems mainly for large sums, although in a significant number of regions retail cash payments are still quite active. The need to increase attention from the part of the State in the person of the financial regulator to the development of the retail segment of the national payment system is emphasized.

Keywords: banking market of payment systems, non-cash payments, electronic payment system, payment card, information system, Internet banking, Internet economy, payment system of Ukraine.

Fig.: 3. **Bibl.:** 15.

Rybachuk Anatoliy V. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Mathematics and Economics, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (24 Ivana Franka Str., Drohobych, 82100, Ukraine)

E-mail: rav957@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5130-2442>

Kozyr Yury R. – Postgraduate Student of the Department of Mathematics and Economics, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (24 Ivana Franka Str., Drohobych, 82100, Ukraine)

E-mail: yuriy.yakhymets@gmail.com

Трансформація фінансово-інформаційного простору та вплив глобалізації на світовий розвиток визначили основні напрямки в розвитку фінансових ринків загалом і ринків банківських платіжних систем зокрема. Зумовлене фінансовою глобалізацією посилення значущості безготівкових розрахунків, зростання міжнародних операцій і посилення конкуренції як на національному, так і на наднаціональному ринках фінансових послуг і продуктів свідчать про необхідність низки перетворень у сфері грошового обігу, у структурі грошової маси в частині посилення її безготівкової частки. Для активізації процесу витіснення готівки при здійсненні платежів необхідно використовувати інноваційні платіжні інструменти, що підвищують ефективність національної платіжної системи.

Важливим напрямком наукових досліджень, яким займаються зарубіжні та вітчизняні вчені, є всебічний аналіз перспектив розвитку системи електронних платежів. Ці питання у своїх дослідженнях розглядають відомі зарубіжні вчені: W. Ahmed, A. Rassol, A. R. Javed та ін. [9], S. J. Raharja, H. A. Muhyi, T. Herawaty [11], S. Wojjagani, V. N. Sastry, Ch.-M. Chen та ін. [12], G. Migliore та ін. [13].

Багато українських дослідників аналізують проблеми впровадження високотехнологічних фінансових платіжних інструментів, а саме: Б. Адамик, В. Ткачук [1], Н. Архирейська, О. Кучкова [2], О. Головки, О. Мороз [3], Н. Поліщук, Н. Голда [5], А. Семенов, С. Цирулик [6], Г. Чмерук, В. Краліч [7], Ю. Шевчук [8] та інші. Однак на сьогодні ще залишилися питання, які потребують подальшого дослідження та висвітлення.

У більшості публікацій українських учених увага акцентується переважно на інституційних факторах і нормативно-правовому забезпеченні функціонування платіжних систем. При цьому недостатньою мірою звертається увага на зміст самого поняття «платіжної системи» як адекватного, сучасного фінансово-економічного утворення, у якому всі елементи виконують відповідну функцію. Водночас недостатньо досліджено механізми активного прискорення розрахунків за відповідними операціями між суб'єктами національної економіки, що і зумовлює основне призначення електронних платіжних інструментів.

Метою статті є розкриття передумов та основних тенденцій всебічного впровадження безготівкових розрахунків на основі використання електронних інструментів формування банківських стратегій поведінки на ринку електронного обслуговування клієнтів.

Генезис платіжних систем відбувається в процесі еволюції грошей, розвитку їхніх функцій, зміни структури грошового обігу, цифровізації інформаційних технологій. Платіжні системи, утворюючи інфраструктуру безготівкового грошового обороту, повинні відповідати завданням грошово-кредитної політики країни щодо таргетування інфляції, прискорення грошового обігу, підтримки ліквідності, суверенізації національного платіжного обороту. Еволюційний розвиток платіжних систем проходить у єдності технологічної та організаційної модернізації. Світова та національна економіка зазнає серйозних змін під впливом фінансової глобалізації, і цей процес необоротний. Інтерактивний, віртуальний бізнес, побудований на спільних діях підприємця та комп'ютера, підключеного до мережі, стає реальністю наших днів. Розрахунки між контрагентами все частіше здійснюються з використанням комп'ютера, а засіб платежу – гроші – все більше втрачає свою звичну паперову форму, перетворюючись на послідовність електронних сигналів [11, р. 320].

Так, зокрема цифрові платежі у світовому фінансовому просторі досягли у 2021 р. приблизно 6,6 трлн дол., що показує зростання на 40% за останні два роки [15]. Упродовж останніх кількох років у світовій індустрії цифрових платежів з'явилося багато інновацій, зокрема мобільні гаманці, мобільні платежі P2P, платежі в реальному часі та криптовалюти. Ці нові, прості у використанні безготівкові методи оплати привернули увагу багатьох користувачів. Очікується, що у 2022 р. частка мобільних платежів у POS-портах складе 37% вартості цифрових платежів, або майже 2,5 трлн дол. США. А в подальшому очікується вражаюче зростання в сегменті мобільних платежів, коли вартість транзакцій зросте на 90% – до 4,6 трлн дол. США до 2025 р. [12].

Порівняльний розвиток цифрових платежів у провідних країнах світу у 2020 р. та прогноз на 2025 р. наведено на *рис. 1*.

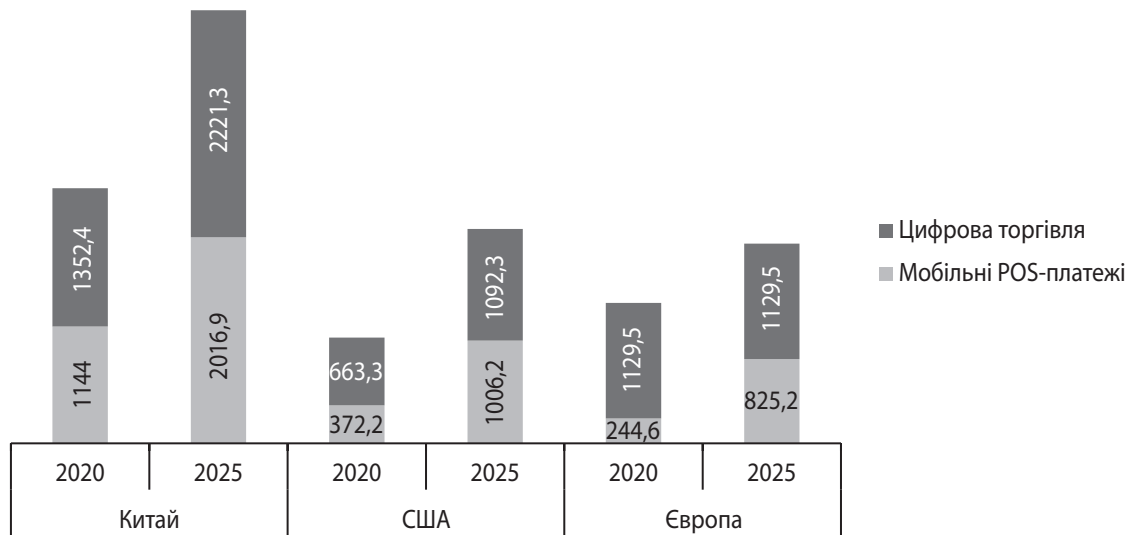

Рис. 1. Стан і перспективи розвитку цифрових платежів у провідних країнах світу у 2020–2025 рр., млрд дол. США
Джерело: сформовано на основі [14].

Активний розвиток нових технологій, зростання кількості мобільних пристроїв з безперервним доступом до мережі Інтернет, поява нових провайдерів і, як наслідок, здешевлення вартості мережі Інтернет, широке поширення інтернет-комерції, а також збільшення частки населення, що віддає перевагу віддаленій взаємодії з банками, створило нові умови та передумови для зростання безготівкових платежів [6, с. 329]. Поряд зі звичайними переказами коштів через звернення до відділення банку з відповідним розпорядженням на паперовому носії з'явилися платіжні інструменти, що не потребують контактного звернення до банку, які утвердилися як «електронні засоби платежу».

Сьогодні не викликає сумнівів той факт, що розвиток української економіки, особливо в її інноваційній формі, залежатиме від наявності ефективної та безпечної національної платіжної системи, що надає широкий спектр платіжних послуг для різних груп користувачів. Недостатній рівень фінансової грамотності, низькі доходи та відсутність законодавчої бази не дозволяють населенню використовувати складніші та потенційно дешевші та надійніші платіжні інструменти для проведення своїх поточних платежів. На тепер більшість жителів країни оплачують товари та послуги готівкою, а малий і середній бізнес використовують незручні платіжні інструменти (платіжне доручення, платіжна вимога), що свідчить про недостатній рівень розвитку в Україні ринку роздрібних платіжних послуг і відсутність ефективних платіжних інструментів для малих платежів [1, с. 65].

У нашій державі склалися сприятливі умови переходу на більш високий якісний рівень під час запровадження електронного безготівкового обслуговування з урахуванням пластикових карток, що визначають широкі перспективи цього напрямку банків-

ських і технологічних послуг. Саме тому банкам необхідно зробити ставку на емісію чіпових карток, щоб у питаннях технологічної ефективності не відставати від передових технологій, тим самим підвищуючи довіру до карткових продуктів з боку клієнтів. Якщо цей процес поєднати зі створенням єдиної платіжної системи, то, на думку авторів, банки отримають додатковий дохід і, як наслідок цього, – найпотужніший стимул для розвитку операцій з пластиковими картками [5, с. 17].

Матеріальне втілення електронні технології отримують у конкретних платіжних інструментах, тобто в тому наборі нових технічних, організаційних та економічних засобів, які дозволяють здійснювати платіжні операції в режимі реального часу та при цьому стають невід'ємними елементами даної платіжної системи. Банківські картки є першим електронним засобом платежу та найбільш затребуваними населенням платіжними інструментами, які постійно зміцнюють свої позиції системі безготівкових розрахунків. Окрім розрахунків банківськими картками, у нашій країні форсуються та розвиваються й інші інноваційні способи здійснення безготівкових розрахунків, до яких відносять: електронні гаманці (розрахунки електронними грошима), інтернет-банкінг, мобільні програми та інші [3, с. 977].

Система електронних платежів (СЕП) України обслуговує 97% міжбанківських платежів у державі, тому вона визнана системно важливою платіжною системою. СЕП належить до системи валових розрахунків у режимі реального часу (за міжнародною класифікацією – RTGS). СЕП дає змогу відправляти платежі в одному з двох режимів: реального часу та файлового. До п'ятірки найбільших учасників СЕП (за сумою платежів) увійшли:

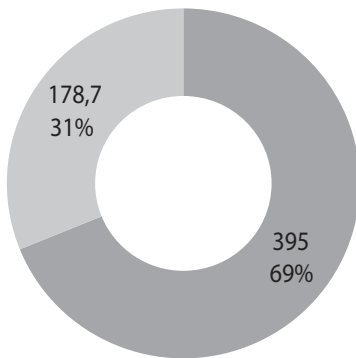
- ✦ Національний банк України (18,2% від суми платежів);
- ✦ Державна казначейська служба України (10,5% від суми платежів);
- ✦ АТ «Ощадбанк» (7,5% від суми платежів);
- ✦ АТ КБ «Приватбанк» (7,0% від суми платежів);
- ✦ АТ «Райффайзен Банк Аваль» (5,5% від суми платежів).

Загальна частка операцій, здійснених системно важливими банками в СЕП на 01.01.2020 р., становила 77,9% від кількості та 46,1% від суми платежів (без урахування обсягу платежів, здійснених Національним банком України та Державною казначейською службою України) [2]. Операції, здійснені з використанням платіжних карток за травень 2022 р., детально наведено на рис. 2 [4].

нет) банки з метою компенсації витрат змушені стягувати комісію за свої послуги в розмірі не менше ніж 25% від суми, що збільшує собівартість роздрібних банківських операцій. За даними агентства McKinsey, переведення будь-якої послуги в цифровий формат дозволяє скоротити витрати на 20–30% і збільшити доходи на 10% [14].

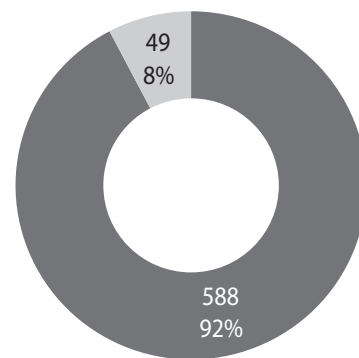
Незважаючи на досягнуті останніми роками технічний прогрес і розвиток банківського сектора, потреби економіки в ефективній організації безготівкових розрахунків поки що задовольняються не повною мірою. Це зумовлено недоліками як технічного характеру (складність організації процесу, різноманіття технологій, досить високі ризики), так і психологічного характеру (недовіра населення до нововведень) [9]. У зв'язку із активним розвитком ринку споживчого кредитування банківським установам

Сума операцій з використанням платіжних карток, млрд грн

■ Безготівкові операції ■ Отримання готівки

Кількість операцій з використанням платіжних карток, млн шт.

■ Безготівкові операції ■ Отримання готівки

Рис. 2. Операції, здійснені з використанням платіжних карток за травень 2022 р.

Джерело: сформовано за даними [4].

У зв'язку з впровадженням нових банківських технологій експерти очікують у найближчі десятиліття кардинальних змін у взаєминах банків та клієнтів. У деяких країнах ці зміни вже почалися, зокрема з появою дистанційних банків чи банків самообслуговування. Подібні інформаційні та комунікаційні технології все ширше використовуються для залучення клієнтів, фінансові послуги активно пропонуються через Інтернет, а фізичні контакти банків із клієнтами поступово витісняються електронною поштою та зв'язками через комп'ютерні мережі [13]. Це дозволяє досягти більшої індивідуалізації пропозиції банківських продуктів та послуг і надавати їх клієнту в будь-якому місці та в будь-який час на його запит. Платежі, які здійснюються традиційними методами, не задовольняють вимоги споживачів платіжних послуг, особливо в роздрібному секторі: дорого, повільно, небезпечно, неефективно. У разі прийому платежів на дрібні суми (для оплати послуг мобільного зв'язку, комерційного телебачення, доступу в Інтер-

необхідно більше уваги приділяти питанням емісії й обслуговування кредитних карток, які, з одного боку, дозволяють автоматизувати процес видачі та отримання кредиту, з іншого боку – наявність дозволеного овердрафту сприятиме збільшенню контактів клієнта з банком, тобто сприятиме довгостроковому залученню клієнтів.

У цьому аспекті дуже актуальною стає правильна оцінка кредитоспроможності клієнта банком. Для цієї процедури банк повинен мати у своєму розпорядженні інструменти отримання інформації, достатньої для аналізу щомісячного потоку грошових коштів, що проходять через потенційного позичальника (доходів і витрат), для того, щоб оцінити здатність потенційного позичальника (тобто власника кредитної картки або дебетової з дозволеним овердрафтом) здійснювати платежі за кредитом у майбутньому. Згодом розвиток системи кредитних бюро має сприяти завдання оцінки клієнтів [4].

Варто думати про майбутнє електронних безготівкових розрахунків у комплексності та масштабі їх використання, тому, окрім традиційних точок обслуговування (банкомати, термінали тощо), велика роль має приділятися вдосконаленню інтернет-банкінгу. Для самого банку перехід у «віртуальний» простір означає поліпшення внутрішньої моделі бізнесу. Практично до нуля скорочуються витрати, пов'язані з орендою та утриманням приміщень, необхідність яких при дистанційному обслуговуванні зникає. За рахунок автоматизації процесу управління клієнтами власними банківськими рахунками суттєво зменшується чисельність необхідного персоналу, а отже, й витрати на заробітну плату. У результаті вартість транзакцій зменшується на порядок, і бізнес стає рентабельним навіть при обслуговуванні приватних осіб – власників незначних сум на банківських рахунках [11].

Для підвищення ефективності роботи з електронними платіжними інструментами банку необхідно постійно та безперервно відстежувати якість внутрішніх процедур операцій з електронними платіжними інструментами, включно із системою звітності та обміну інформацією. З метою зниження ризиків та непередбачених обставин банку слід здійснювати ефективний контроль за здійсненням операцій з використанням електронних платіжних інструментів, що включає перевірки, які здійснюються органами управління шляхом запиту звітів та інформації про результати діяльності структурних підрозділів, котрі беруть участь в організації та здійсненні електронних розрахункових операцій [8, с. 41]. Тенденції та динаміку зростання частки готівкових і безготівкових операцій за сумою і за кількістю в Україні протягом останніх п'яти років можна прослідкувати за показниками *рис. 3* [4].

Упродовж останніх трьох десятиліть модернізація національних платіжних систем почала займати значне місце у програмах реформ фінансового сектора багатьох країн. Вони отримали назву гуртових платежів (*wholesale payments*), або платежів великих сум (*large value*); сегмент масових, відносно невеликих за сумою платежів у споживчому та діловому обороті – роздрібні платежі (*retail payments*). Станом на липень 2022 р. у євровалютній зоні було проведено близько 50 мільярдів транзакцій, оброблених системами роздрібних платежів на суму 41,1 трлн євро [13].

Більшість реалізованих чи таких, що перебувають у процесі реалізації реформ національних платіжних систем з метою їх модернізації, зосереджуються на вдосконаленнях платіжних систем для великих сум, водночас у значній кількості регіонів сфера роздрібних платежів залишається доволі активною. Особливо це актуально для країн, що розвиваються, де досі в роздрібному сегменті переважають розрахунки готівкою. Думається, що саме у сфері роздрібних платежів на даний час, одночасно із застосуванням традиційних інструментів, активно впроваджується широкий спектр нових інструментів переказу грошових коштів (мобільних телефонів, криптовалют тощо), що створює передумови збільшення уваги з боку держави в особі фінансового регулятора до розвитку роздрібною сегмента НПС [7, с. 291]. Однак протягом останніх кількох років спостерігається зростання інтересу як з боку бізнесу, так і з боку держави (в особі фінансового регулятора) до роздрібних платежів та роздрібних платіжних систем, з визнанням того, що такі системи є дуже важливими, оскільки підвищують ефективність повсякденних платежів. громадян і, відповідно, сприяють економічному зростанню.

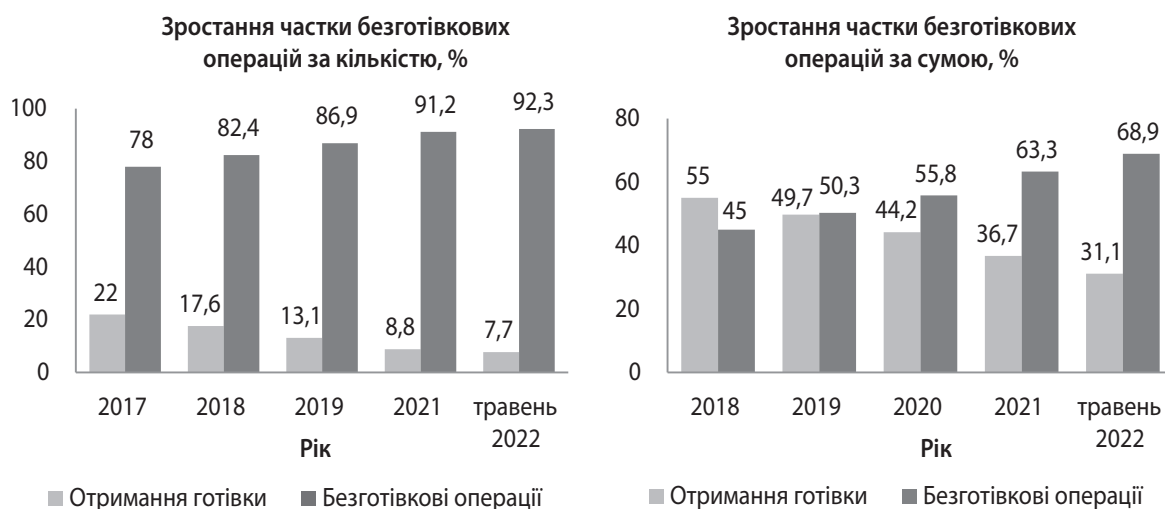

Рис. 3. Динаміка зростання частки готівкових і безготівкових операцій за сумою і за кількістю в Україні протягом 2018–2022 рр.

Джерело: сформовано за даними [4].

ВИСНОВКИ

Сьогодні фінансовий ринок загалом і ринок платіжних послуг зокрема перебувають під впливом сукупності факторів, що трансформують як попит із боку споживачів, так і пропозицію з боку суб'єктів національної платіжної системи. До таких факторів можна віднести загальну цифровізацію та розвиток застосування цифрових технологій у фінансовому секторі, а саме – мобільні технології, біометрію, штучний інтелект, цифровізацію, аналіз великих даних, блокчейн та інші. Трансформується інституційний склад – з'являються нові учасники (фінтех-стартапи [6, с. 330] та великі ІТ-компанії), що передбачає нові правила взаємодії з клієнтами в бік більшої конкуренції та кращого сервісу для клієнтів. Сукупність цих чинників змінює вимоги, що висувуються до платіжних послуг за умов цифровізації економіки, а це, своєю чергою, приводить до появи нових інститутів банківських технологій, бізнес-моделей, платіжних інструментів. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Адамик Б., Ткачук В. Платіжні системи: фундаментальні засади та перспективи трансформації. *Економічний аналіз*. 2019. Т. 29. № 3. С. 63–73. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2019.03.063>
2. Архирейська Н. В., Кучкова О. В. Сучасні тренди платіжного ринку України – безготівкові розрахунки та електронні гаманці. *Ефективна економіка*. 2021. № 6. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.6.79>
3. Головка О. Г., Мороз О. К. Особливості розвитку ринку електронних платіжних систем в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 976–980. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-146>
4. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://bank.gov.ua/>
5. Поліщук Н., Голда Н. Розвиток національних платіжних систем: проблеми та перспективи. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2020. Вип. 2. С. 14–23. DOI: <https://doi.org/10.33108/sepd2020.02.014>
6. Семенов А. Ю., Цирулик С. В. Тенденції розвитку FinTech послуг на світовому та вітчизняному ринках фінансових послуг. *Бізнес Інформ*. 2018. № 10. С. 327–334. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-10_0-pages-327_334.pdf
7. Чмерук Г. Г., Краліч В. Р. Цифрова нерівність в Україні: аналіз та шляхи подолання. *Молодий вчений*. 2018. № 7. С. 289–293. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4252/4181>
8. Шевчук Ю. В. Оцінка використання фінансових інновацій на фінансовому ринку України. *Економіка та держава*. 2019. № 5. С. 39–44. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.5.39>
9. Ahmed W. Et al. Security in Next Generation Mobile Payment Systems: A Comprehensive Survey. *IEEE Access*. 2021. Vol. 9. P. 115932–115950. DOI: [10.1109/ACCESS.2021.3105450](https://doi.org/10.1109/ACCESS.2021.3105450)
10. Digital Payment Market, Size, Global Forecast 2022–2027, Industry Trends, Impact of COVID-19, Opportunity Company Analysis. URL: [\[tresearch.com/Renub-Research-v3619/Digital-Payment-Size-Global-Forecast-30545620/\]\(https://www.marketresearch.com/Renub-Research-v3619/Digital-Payment-Size-Global-Forecast-30545620/\)](https://www.marke-</div><div data-bbox=)

11. Raharja S. J., Muhyi H. A., Herawaty T. Digital Payment as an Enabler for Business Opportunities: A Go-Pay Case Study. *Review of Integrative Business and Economics Research*. 2020. Vol. 9. Iss. 1. P. 319–329. URL: http://buscompress.com/uploads/3/4/9/8/34980536/riber_9-s1_25_b19-102_319-329.pdf
12. Bojjagani S. et al. Systematic survey of mobile payments, protocols, and security infrastructure. *Journal of Ambient Intelligence and Humanized Computing*. 2021. Vol. 14. Iss. 3. P. 609–654. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12652-021-03316-4>
13. Migliore G., Wagner R., Cechella F. S., Liébana-Cabanillas F. Antecedents to the Adoption of Mobile Payment in China and Italy: An Integration of UTAUT2 and Innovation Resistance Theory. *Information Systems Frontiers*. 2022. Vol. 24. P. 2099–2122. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10796-021-10237-2>
14. The 2022 McKinsey Global Payments Report. URL: <https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/industries/financial%20services/our%20insights/the%202022%20mckinsey%20global%20payments%20report/the-2022-mckinsey-global-payments-report.pdf>
15. Addressing E-Payment Challenges in Global E-Commerce / World Economic Forum. White Paper, May 2018. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Addressing_E-Payment_Challenges_in_Global_E-Commerce_clean.pdf

REFERENCES

- “Addressing E-Payment Challenges in Global E-Commerce”. World Economic Forum. White Paper, May 2018. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Addressing_E-Payment_Challenges_in_Global_E-Commerce_clean.pdf
- Adamyk, B., and Tkachuk, V. “Platizhni systemy: fundamentalni zasady ta perspektyvy transformatsii” [Payment Systems: Fundamental Principles and Prospects of Transformation]. *Ekonomichnyi analiz*, vol. 29, no. 3 (2019): 63–73. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2019.03.063>
- Ahmed, W. et al. “Security in Next Generation Mobile Payment Systems: A Comprehensive Survey”. *IEEE Access*, vol. 9 (2021): 115932–115950. DOI: [10.1109/ACCESS.2021.3105450](https://doi.org/10.1109/ACCESS.2021.3105450)
- Arkhireiska, N. V., and Kuchkova, O. V. “Suchasni trendy platizhnoho rynku Ukrainy - bezhotivkovi rozrakhunki ta elektronni hamantsi” [Current Trends of the Payment Market of Ukraine – Cashless Settlements and E-Wallets]. *Efektivna ekonomika*, no. 6 (2021). DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.6.79>
- Bojjagani, S. et al. “Systematic survey of mobile payments, protocols, and security infrastructure”. *Journal of Ambient Intelligence and Humanized Computing*, vol. 14, no. 3 (2021): 609–654. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12652-021-03316-4>
- Chmeruk, H. H., and Kralich, V. R. “Tsyfrova nerivnist v Ukraini: analiz ta shliakhy podolannia” [Digital Independence in Ukraine: Analysis and Ways of Extension]. *Molodyi vchenyi*, no. 7 (2018): 289–293. <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4252/4181>

"Digital Payment Market, Size, Global Forecast 2022-2027, Industry Trends, Impact of COVID-19, Opportunity Company Analysis". <https://www.marketresearch.com/Renub-Research-v3619/Digital-Payment-Size-Global-Forecast-30545620/>

Holovko, O. H., and Moroz, O. K. "Osoblyvosti rozvytku rynku elektronnykh platizhnykh system v Ukraini" [Features of the Development of the Market of Electronic Payment Systems in Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 19 (2018): 976-980.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-146>

Migliore, G. et al. "Antecedents to the Adoption of Mobile Payment in China and Italy: An Integration of UTAUT2 and Innovation Resistance Theory". *Information Systems Frontiers*, vol. 24 (2022): 2099-2122.
DOI: <https://doi.org/10.1007/s10796-021-10237-2>

Oftsiniyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy. <http://bank.gov.ua/>

Polishchuk, N., and Holda, N. "Rozvytok natsionalnykh platizhnykh system: problemy ta perspektyvy" [Development of National Payment Systems: Problems and Prospects]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava*, no. 2 (2020): 14-23.
DOI: <https://doi.org/10.33108/sepd2020.02.014>

Raharja, S. J., Muhyi, H. A., and Herawaty, T. "Digital Payment as an Enabler for Business Opportunities: A Go-Pay Case Study". *Review of Integrative Business and Economics Research*, vol. 9, iss. 1 (2020): 319-329.
http://buscompress.com/uploads/3/4/9/8/34980536/riber_9-s1_25_b19-102_319-329.pdf

Semenoh, A. Yu., and Tsyruyk, S. V. "Tendentsii rozvytku FinTech posluh na svitovomu ta vitchyznianomu rynkakh finansovykh posluh" [The Tendencies in the Development of Fintech Services in Both the Global and the National Financial Services Markets]. *Biznes Inform*, no. 10 (2018): 327-334. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-10_0-pages-327_334.pdf

Shevchuk, Yu. V. "Otsinka vykorystannia finansovykh innovatsii na finansovomu rynku Ukrainy" [Evaluation of Use of Financial Innovations in the Financial Market of Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 5 (2019): 39-44.
DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.5.39>

"The 2022 McKinsey Global Payments Report". <https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/industries/financial%20services/our%20insights/the%202022%20mckinsey%20global%20payments%20report/the-2022-mckinsey-global-payments-report.pdf>

УДК 336.717.7:005.74
JEL: G12; L81; O24; P45
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-2-222-228>

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ У СФЕРІ Е-КОМЕРЦІЇ ВІРТУАЛЬНИМИ АКТИВАМИ (КРИПТОВАЛЮТОЮ): МІЖНАРОДНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

©2023 ПАНАСЮК В. М., ГАЛЬЧАК Х. Р., БОСИЙ В. А.

УДК 336.717.7:005.74
JEL: G12; L81; O24; P45

Панасюк В. М., Гальчак Х. Р., Босий В. А. Особливості обліку розрахунків у сфері е-комерції віртуальними активами (криптовалютою): міжнародний та вітчизняний досвід

За останні кілька років термін «криптовалюта» міцно увійшов у суспільну свідомість. Віртуальні активи набувають популярності через свої основні переваги: доступність, анонімність, можливість швидкого заробітку тощо. Криптовалюта – це код у великій книзі під назвою «блокчейн». Через те, що технологія «блокчейн» за своєю сутністю схожа на бухгалтерську книгу, провідні світові науковці вивчають питання її впровадження в систему обліку. Це б дозволило записувати автоматично кожну операцію, здешевити та підвищити швидкість транзакцій. У статті розглянуто питання обліку розрахунків у сфері електронної комерції із використанням спекулятивних активів. Проаналізовано нормативну базу щодо оподаткування операцій з криптовалютами в Україні. Запропоновано підходи до обліку операцій з ризиковими активами в Україні. Результати дослідження надають детальну оцінку ситуації на міжнародному ринку торгівлі та стан розвитку розрахунків за допомогою криптовалюти, висвітлено проблемні моменти нормативного регулювання та обліку операцій із ризиковими активами в Україні та світі. Сфера електронної комерції включає в себе всі транзакції, що здійснюються за допомогою мережі Інтернет. По суті, це – ведення бізнесу в мережі, тобто на сайтах, у соціальних мережах чи мобільних застосунках. Упровадження способу здійснення платежів криптовалютою значно спростить опрацювання транзакцій. Даний платіж цифровою валютою доставляється в будь-яку точку світу незалежно від місця відправлення без посередників. При цьому вартість транзакції, тобто комісія платежу, значно нижча, ніж при звичайному банківському переказі. Ринок криптовалюти наразі є досить волатильним, що відносить операції з цифровими активами до категорії «високоризикових». Упровадження криптовалюти як повноцінного платіжного засобу неможливе без регулювання ринку з боку фінансових інститутів. Поки цього не відбудеться, ціни на товар у криптовалюти можуть коливатися до 25% порівняно з минулим днем. Торгівля за таких цінових умов неможлива. Проте такий різновид криптовалюти, як «стейблкоїни», захищені від ринкових коливань, оскільки їх принцип ціноутворення базується на курсі реальної валюти. Наприклад, стейблкоїн USDT прив'язаний до долара США, тому його вартість змінюється разом із вартістю реальної валюти. У цьому випадку таку електронну валюту, як USDT, можна вважати засобом платежу та використовувати в електронній комерції.

Ключові слова: електронна комерція, криптовалюта, ризикові активи, спекулятивні активи, віртуальні активи, фінансові інструменти, облік розрахунків.

Табл.: 3. **Бібл.:** 10.